

ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೋಗರುಜಿನಗಳನ್ನು ಗುಣ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಅಥರ್ವಣವೇದ ಚರಕ ಮತ್ತು ಸುಶ್ರುತ ಸಂಹಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇತರ ಔಷಧಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ, ಸಸ್ಯಜನ್ಯ ಔಷಧಿಗಳು ವಾರ್ಷಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರದೆ ಶಾಶ್ವತ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಬಳಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಭಾರತ ದೇಶದ ಅರಣ್ಯಗಳು ಶೇ. 90 ರಷ್ಟು ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಉಳಿದ ಶೇ. 10 ರಷ್ಟು ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ, ಜೌಗು, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿವೆ. ಇವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅಂಶಗಳು ಕಾರಣಗಳಾಗಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಕಾರಣಗಳು

ಅ) ಔಷಧಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು : ಇವು ಕಚ್ಚಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಭಿಸಿವೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ, ಈಗಲೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಕಾಡುಗಳಿಂದಾಗುತ್ತಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿವೆ.

ಉದಾ: ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಮುರಗಲು ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯಿಂದ ಕೋಕಮ್ ಎಂಬ ಪಾನೀಯ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಔಷಧಿ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಮುರಗಲು ಹಣ್ಣಿಗೆ ಔಷಧಿ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೆ ಇದೆ. ಈ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಔಷಧಿ ಮರ ಈಗಾಗಲೇ ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದೆ.

ಆ) ರಫ್ತು ನೀತಿಯಲ್ಲಿರುವ ದೋಷಗಳು: ರಫ್ತು ಮಾಡುವ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳೆಲ್ಲವು ಕಾಡುಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದವುಗಳೇ ಆಗಿವೆ.

ಉದಾ: ಮಂಜಿನ ಮಣಿ ಎಂಬ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಕರುಳಿನ ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ರೋಗ ನಿವಾರಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಡೀ ಗಿಡವನ್ನು ಬೇರೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ರಫ್ತು ಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಇಡೀ ಗಿಡ ಸಮೂಹವೇ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಇ) ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು: ಸಂವರ್ಧನೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿದೆ. ಉದಾ: ಡಯಾಸ್ಟೋರಿಯ, ಸರ್ಪಗಂಧ ಮುಂತಾದ ಗಿಡಗಳ ನೆಲಕಾಂಡ ಅಥವಾ ಬೇರಿನ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಇಡೀ ಗಿಡ ನಾಶವಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಈ) ಇತರೆ ಕಾರಣಗಳಾದ: ಅಧುನಿಕ ಕೃಷಿ, ಅತಿಯಾದ ಕೈಗಾರಿಕರಣ, ಗಣಿಗಾರಿಕೆ, ರಸ್ತೆ ಪಟ್ಟಣ, ಅಣೆಕಟ್ಟುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಚರಿಸುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಂದ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿವೆ. ಇನ್ನು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಸ್ಯರೋಗಗಳು, ಪರಾಗ ಸ್ಪರ್ಶದ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಅಂಶಗಳಾದ, ಉಷ್ಣಾಂಶ, ಮಳೆ ಬರದಿರುವಿಕೆ, ನೆರೆ ಹಾವಳಿ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು ನಾಶೋನ್ಮುಖ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತಿವೆ. ನಾಶೋನ್ಮುಖ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ (ಅ) ಅಪರೂಪ ಸಸ್ಯ (ಆ) ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಸಸ್ಯ (ಇ) ವಿಪತ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿರುವ ಸಸ್ಯ ಮತ್ತು (ಈ) ನಾಶವಾಗಿರುವ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳೆಂದು ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಈಗ ಕೆಂಪು ಪಟ್ಟಿ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ನಾಶೋನ್ಮುಖ ಹಂತಕ್ಕೆ ತಲುಪಿರುವ 1) ಈಶ್ವರೀ ಬಳ್ಳಿ, ಗುರಗುಲಿ, ಮರದರಿಶಿನ, ಮಂಡಿಕಾಲು, ಪಾಲ್ಕಿಕಿರೆ, ಕಚ್ಚೂರ, ಕಿಂದಾಳಿ, ರಾಮಪತ್ರ, ಆಣಮ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಸರ್ಪಗಂಧ, ಅಶೋಕ ಮುಂತಾದ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸುಮಾರು 1993 ರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ, ತಮಿಳುನಾಡು ಮತ್ತು ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಗಳು ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿವೆ. ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳು, ಮಹಿಳೆಯರು ಮತ್ತು ನಾಟಿ ವೈದ್ಯರು ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದಲೂ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು

ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಪಾಲಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಭಾಗಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಯೋಜನೆಯ ಉಪಯೋಗ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು.

ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಧಾನಗಳಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಹುದು

ಅ) ವಂಶವಾಹಿನಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ: ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಬೀಜಗಳು ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವವೋ ಅಂತಹ ಸಸ್ಯಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಶೀತಲ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಕಾಲ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಮುಂದೆ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಆ) ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಉದ್ಯಾನವನ ಸಂಗ್ರಹಣೆ: ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು ಬೀಜಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂತಹ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉದ್ಯಾನವನಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಇ) ಅಂಗಾಂಶ ಕೃಷಿ ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ: ಅಲ್ಪಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಾ ಬಿಡಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬಹುದು.

ಈ) ಸಸ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ: ಇವುಗಳನ್ನು ಇರು ನೆಲೆ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಂಶವಾಹಿನಿ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಸುಮಾರು 200 - 300 ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಪ್ರದೇಶ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಿರು ಜಲಾಯನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಏರುಪೇರು/ಅವಿಷ್ಕಾರ ಮಾನವನ ದಾಳಿಗೊಳಗಾಗದೆ ಅಗಾಧವಾದ ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಮತ್ತು ತಲೆತಲಾಂತರಗಳಿಂದ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದು ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ಲುಹಾಗೂ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯಿಂದ ಈ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕೇಂದ್ರಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಹರಡುವಿಕೆಯಿಂದ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದು.

ಇವುಗಳಲ್ಲದೇ, ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಸಹಾ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ದುಸ್ಥಿತಿಗಿಳಿದ ಅರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪರಿಸರವನ್ನು ನಾಟಿ ಔಷಧಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಮರು ನೆಡುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಯ್ಲುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸುಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯವರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದರಿಂದ ದುಸ್ಥಿತಿಗಿಳಿದ ಅರಣ್ಯಗಳ ಮರು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ದುಸ್ಥಿತಿಗಿಳಿದ ಅರಣ್ಯಗಳ ಮರು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡಿದ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯವನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು 30 ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಇರು ನೆಲೆಗಳು, 16 ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಉದ್ಯಾನವನಗಳು ಮತ್ತು 7 ಸಂವರ್ಧನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿವೆ. ಈ ಸಂರಕ್ಷಣಾ ಜಾಲದಿಂದ ಇದು ವರೆಗೆ 1400 ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡಲಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅವುಗಳ ಉತ್ತಮ ಗುಣಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವೃದ್ಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಉತ್ತಮ ಔಷಧಿ ತಳಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿರುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು.

- 1) ವಿನಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.
- 2) ವಿನಾಶದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು.
- 3) ದಿನಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳ ಉಪಯೋಗ ಮತ್ತು ರಕ್ಷಿಸಿ ಬೆಳೆಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು.
- 4) ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳಿಂದ ಔಷಧದ ಸರಳ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು, ಮತ್ತು
- 5) ನಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಔಷಧಿ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯ ದಾಖಲಾತಿ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾತಿ ಮಾಡಿಸುವುದು. ●

ಹೆಚ್. ಶಿವಣ್ಣ, ಜಿ.ಒ. ಮಂಜುನಾಥ, ಎ.ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಟಿ. ಆರ್. ರಾಧಾಮಣಿ

ಅರಣ್ಯ ಮಹಾವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಿರಸಿ - 581 401